Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 май 2017 година*

„Преюдициално запитване — Самостоятелно заети търговски представители — Директива 86/653/ЕИО — Комисиона на търговския представител — Член 11 — Частично неизпълнение на договор между третата страна и принципала — Последици за правото на комисиона — Понятие „причина, за която принципалът отговаря“

По дело C-48/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Okresný súd Dunajská Streda (Окръжен съд Дунайска Стреда, Словакия) с акт от 23 ноември 2015 г., постъпил в Съда на 27 януари 2016 г., в рамките на производство по дело

ERGO Poisťovňa a.s.

срещу

Alžbeta Barlíková,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: T. von Danwitz, председател на състава, E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe (докладчик) и C. Lycourgos, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за словашкото правителство, от B. Ricziová, в качеството на представител,

— за германското правителство, от T. Henze и M. Hellmann, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от K.-P. Wojcik, A. Tokár и L. Malferrari, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 януари 2017 г.,

постанови настоящото

* Език на производството: словашки.

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 11 от Директива 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители (ОВ L 382, 1986 г., стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 176).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между ERGO Poisťovňa a.s. (наричано по-нататък „ERGO“) и г-жа Alžbeta Barlíková по повод на отправено от ERGO искане до последната за плащане на сумата от 11 421,42 EUR като възстановяване на комисиони.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 2 и 3 от Директива 86/653 гласят:

„като има предвид, че различията в националните правни системи, отнасящи се до търговското представителство, значително засягат условията за конкуренция и упражняването на тази дейност в рамките на [Европейския съюз] и са в ущърб както на закрилата, предоставена на търговските представители по отношение на техните принципали, така и на сигурността на търговските сделки; като има предвид, освен това, че тези различия са такива, че значително възпрепятстват сключването и функционирането на договорите за търговско представителство, когато принципалът и търговските представители са установени в различни държави членки;

като има предвид, че търговията със стоки между държавите членки трябва да се извършва при условия, които са сходни на тези на единния пазар, и това поражда необходимост от сближаване на правните системи на държавите членки до степента, необходима за доброто функциониране на Общия пазар; като има предвид, в това отношение, че стълкновителните норми не отстраняват в областта на търговското представителство противоречията, посочени по-горе, нито пък това би станало, ако те се уеднаквят, и съответно предлаганата координация е необходима, независимо от съществуването на тези норми“.

4 Член 1, параграф 2 от тази директива предвижда:

„За целите на настоящата директива, „търговски представител“ означава самостоятелно зает посредник, който има дълготрайни пълномощия да договаря продажбата или покупката на стоки от името на друго лице, наричано по-долу „принципал“, или да договаря и сключва такива сделки от името и за сметка на този принципал“.

5 Член 3, параграф 1 от посочената директива предвижда:

„При осъществяването на своите дейности, даден търговски представител трябва да следи за интересите на своя принципал и да действа почтено и добросъвестно“.

6 Член 4, параграф 1 от същата директива гласи:

„В отношенията си със своя търговски представител, един принципал трябва да действа почтено и добросъвестно“.

7 Глава III от Директива 86/653, озаглавена „Възнаграждение“, съдържа по-специално приложимите правила за случаите, когато търговският представител получава като възнаграждение комисиона. Съгласно член 6, параграф 2 от тази директива за комисиона по смисъла на същата се счита „[в]сяка част от възнаграждението, която варира с броя или стойността на търговските сделки“.

8 Член 7, параграф 1 от посочената директива гласи:

„Търговският представител има право на комисио[н]а за търговски сделки, които са сключени по време на периода, обхванат от договора за представителство:

а) когато сделката е била сключена в резултат на неговата намеса;

или

б) когато сделката е била сключена с трета страна, която преди това е била негов клиент за сделки от същия вид“.

9 Член 10, параграф 1 от същата директива предвижда:

„Комисио[н]ата става дължима веднага щом и доколкото е на лице едно от следните обстоятелства:

а) принципалът е изпълнил сделката; или

б) принципалът би трябвало, съгласно договора си със третата страна, да е изпълнил сделката; или

в) третата страна е изпълнила сделката“.

10 Член 11 от Директива 86/653 гласи следното:

„1. Правото на комисио[н]а се погасява, само ако и в степента, в която:

— се установи, че договорът между третата страна и принципала няма да бъде изпълнен,

и

— че неизпълнението не се дължи на причина, за която принципалът отговаря.

2. Комисио[н]ите, които търговският представител вече е получил, се възстановяват, ако правото за получаването им е погасено.

3. Не се допускат уговорки за дерогиране от параграф 1, в ущърб на търговския представител“.

Словашкото право

Търговският кодекс

11 Член 642 от Obchodný zákonník (Търговски кодекс), който се отнася до договора за посредничество, гласи:

„С договора за посредничество посредникът се задължава да извършва дейност, насочена към предоставяне на заинтересованата страна на възможността за сключване на определен договор с трета страна, а заинтересованата страна се задължава да плати на посредника възнаграждение (комисиона)“.

12 Директива 86/653 е транспонирана в словашкото право с член 652 и сл. от Търговския кодекс. Член 652, параграф 1 от този кодекс предвижда:

„С договора за търговско представителство търговският представител се задължава, в качеството на търговец, да извършва за принципала действия, насочени към сключването на определен вид договори (наричани по-нататък „сделки“), или да договаря и сключва въпросните сделки от името и за сметка на принципала, а последният се задължава да изплаща комисиона на търговския представител“.

13 Член 660, параграфи 1 и 2 от същия закон гласи:

„1. Комисионата […] става дължима, когато:

a) принципалът е изпълнил задълженията, произтичащи от сделката, или

b) принципалът е бил длъжен да изпълни задълженията, произтичащи от сделката […], или

c) третата страна е изпълнила задълженията, произтичащи от сделката.

2. Комисионата става дължима най-късно когато третата страна е изпълнила своята част от сделката или трябва да я е изпълнила, ако принципалът е изпълнил своята част от сделката. Въпреки това, в случай че третата страна трябва да изпълни своето задължение едва шест месеца след сключването на сделката, правото на комисиона възниква по отношение на търговския представител след сключването на сделката“.

14 Член 662, параграфи 1 и 3 от Търговския кодекс гласи:

„1. Правото на комисиона се погасява само ако се установи, че договорът между третата страна и принципала няма да бъде изпълнен и че неизпълнението не се дължи на причина, за която принципалът отговаря, освен ако не е договорено друго.

[…]

3. Със споразумение в изключителна полза на търговския представител може да се уговори друго по отношение на погасяването на правото на комисиона по смисъла на параграф 1“.

Гражданският кодекс

15 Член 801, параграфи 1 и 2 от Občiansky zákonník (Граждански кодекс) гласи:

„1. Застрахователният договор се прекратява, когато премията за първия застрахователен период или еднократната премия не бъдат заплатени в срок до три месеца, считано от деня на падежа им.

2. Застрахователният договор се прекратява и когато премията за следващия застрахователен период не е заплатена в срок до един месец, считано от получаването на поканата на застрахователя за плащане, ако премията не е била заплатена преди получаването на тази покана[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

16 На 13 март 2012 г. ERGO, застрахователно дружество, и г-жа Barlíková сключват договор, озаглавен „Договор за посредничество с обвързан финансов посредник“ (наричан по-нататък „спорният договор“). Този договор препраща към член 642 от Търговския кодекс.

17 Съгласно договора г-жа Barlíková се задължава да упражнява дейност по „застрахователно посредничество“ в полза на ERGO. Дейността ѝ се изразява по-специално в предлагане на офертите за застрахователни договори на това дружество по домовете на клиенти. Освен това г-жа Barlíková е упълномощена да сключва тези договори от името и за сметка на ERGO.

18 За всеки сключен застрахователен договор г-жа Barlíková получава комисиона, съответстваща на процент от годишната застрахователна премия. Тя има право на авансово плащане на тази комисиона от момента на сключването на договора с клиента. Правото на комисиона обаче се придобива окончателно само ако застрахователният договор не е прекратен от клиента преди изтичането на три или пет години.

19 Освен това спорният договор предвижда, че при неплащане на застрахователната премия от страна на клиента през първите три месеца след сключването на застрахователен договор правото на комисиона отпада, а когато неплащането е настъпило след третия месец на действие на този договор размерът на комисионата се намалява пропорционално.

20 Г-жа Barlíková е привлякла много клиенти на ERGO. В съответствие със спорния договор при сключването на застрахователните договори с тези клиенти тя е получила авансово дължимите ѝ комисиони. Три до шест месеца след сключването на тези застрахователни договори обаче някои клиенти престават да плащат премиите по тях и също така не отговарят на отправените им от ERGO покани за плащане на дължимите суми. Вследствие на това съответните договори се прекратяват по право по силата на член 801 от Гражданския кодекс. Някои клиенти изтъкват пред ERGO, че са престанали да плащат посочените премии, след като са загубили първоначалното си доверие в това дружество, тъй като същото ги е третирало по неподходящ начин.

21 След прекратяването на съответните застрахователни договори ERGO изисква от г-жа Barlíková да възстанови авансово получените комисиони за тези договори в общ размер от 11 421,42 EUR в съответствие със спорния договор. Тъй като г-жа Barlíková не плаща тази сума, ERGO сезира Okresný súd Dunajská Streda (Окръжен съд Дунайска Стреда, Словакия) с иск същата да бъде осъдена да плати посочената сума.

22 Г-жа Barlíková твърди пред тази юрисдикция, че за прекратяването на посочените застрахователните договори е отговорно ERGO. Всъщност от писмата на някои клиенти до това дружество личало, че то се е отнасяло към тях некоректно, по-специално като е изисквало от тях да отговарят на множество въпроси, въпреки че застрахователният договор е бил сключен, и като им е изпращало покани за плащане на вече платени премии.

23 В този контекст запитващата юрисдикция иска да установи дали член 662 от Търговския кодекс, който транспонира член 11 от Директива 86/653, допуска клаузите на спорния договор, съгласно които неплащането на предвидените в договора между принципала и третата страна вноски води, според случая, до погасяване на правото на комисиона или до намаляване на нейния размер пропорционално на продължителността на изпълнение на договора.

24 За тази цел запитващата юрисдикция иска да установи, от една страна, дали член 11, параграф 1, първо тире от посочената директива допуска да се вземат предвид характеристики, присъщи за дългосрочните договори. Тя отбелязва в това отношение, че посочената директива не урежда хипотезата на частично неизпълнение на договор. От друга страна, запитващата юрисдикция счита, че следва да се изясни понятието „отговорност на принципала“ по смисъла на член 11, параграф 1, второ тире от същата директива. Според запитващата юрисдикция това изясняване е важно за настоящия случай поради особения режим, приложим за прекратяване на застрахователните договори, уреден в член 801, параграф 2 от Гражданския кодекс. Съгласно тази разпоредба застрахованите лица могат да прекратят договора, като не плащат дължимите премии, въпреки че могат да използват и класическите методи за прекратяване като отказ от договор или прекратяване с предизвестие. От правна гледна точка основанието за прекратяване на договора ще бъде неплащане на застрахователните премии, което представлява нарушение на задълженията на застрахования. Неплащането обаче може да е обосновано от други обстоятелства, които са подтикнали застрахования към такова бездействие.

25 При тези обстоятелства Okresný súd Dunajská Streda (Окръжен съд Дунайска Стреда, Словакия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1)

Трябва ли изразът „договорът между третата страна и принципала няма да бъде изпълнен“, съдържащ се в член 11 от Директива 86/653, да се тълкува в смисъл, че включва:

а) цялостното неизпълнение на договора, при което нито принципалът, нито третата страна изпълняват дори частично предвиденото в договора, или

б) частичното неизпълнение на договора, например когато не е постигнат договореният обем сделки или, където е приложимо, когато договорът не е изпълняван в рамките на предвидения период от време?

2) Ако се приеме за правилно тълкуването по буква б) от първия въпрос, трябва ли член 11, параграф 2 от Директива 86/653 да се тълкува в смисъл, че клаузата в договора за представителство, съгласно която представителят е длъжен да върне пропорционален дял от своята комисиона, ако договорът между принципала и третата страна не е изпълнен в предвидения обем, и по-специално в обема, предвиден в договора за търговско представителство, не представлява дерогация в ущърб на представителя?

3) В случаи като този в главното производство, за да се прецени дали е налице „причина, за която принципалът отговаря“, по смисъла на член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653, трябва ли да се разгледат:

а) единствено правните обстоятелства, които пряко довеждат до прекратяването на договора (например когато прекратяването на договора се дължи на неизпълнение на задълженията, произтичащи от него за третата страна),

б) или трябва да се провери дали тези правни обстоятелства не са следствие от поведението на принципала в правните му отношения с въпросната трета страна, което е довело до загуба на доверие в принципала от страна на третата страна и впоследствие до неизпълнение от страна на последната на задължение, произтичащо от договора с принципала?“.

Относно компетентността на Съда

26 Като начало следва да се отбележи, от една страна, че съгласно акта за преюдициално запитване ERGO твърди пред запитващата юрисдикция, че Директива 86/653 не е приложима за делото по главното производство, тъй като с оглед на наименованието си и на направеното в него препращане към член 642 от Търговския кодекс спорният договор не представлява договор за търговско представителство, а договор за посредничество.

27 В това отношение е достатъчно да се констатира, че съгласно посочения акт за преюдициално запитване запитващата юрисдикция счита, че спорният договор трябва да се разглежда като договор за търговско представителство, а не като договор за посредничество. Поради това настоящото решение се основава на последната хипотеза.

28 От друга страна, следва да се отбележи, че този договор безспорно не попада в приложното поле на Директива 86/653, която съгласно даденото в член 1, параграф 2 от същата определение на понятието „търговски представител“ се прилага само за търговските представители, които имат дълготрайни пълномощия да договарят или да договарят и сключват продажбата или покупката на стоки. Следователно търговски представител, чиято дейност се състои в договаряне и сключване на застрахователни договори, както в случая по главното производство, не се обхваща от даденото определение в посочения член 1, параграф 2.

29 От постоянната съдебна практика обаче следва, че когато националното законодателство съобразява правната уредба на чисто вътрешни положения с предвидената в правото на Съюза уредба с цел по-конкретно избягване на проявите на дискриминация по отношение на гражданите на тази държава или на евентуални нарушения на конкуренцията или още с цел да се гарантира еднакво производство в сходни положения, налице е несъмнен интерес от еднакво тълкуване на възприетите въз основа на правото на Съюза разпоредби или понятия, независимо от изискванията за прилагането им, за да се избегнат последващи различия в тълкуването (решение от 3 декември 2015 г., Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, т. 17 и цитираната съдебна практика).

30 В това отношение запитващата юрисдикция изтъква, че е наясно с обстоятелството, че отнесеният до нея спор не попада в приложното поле на правото на Съюза. Като се позовава обаче на решението на Съда от 16 март 2006 г., Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176), тя посочва, че разпоредбите на Директива 86/653 се прилагат в настоящия случай по отношение на договор за търговско представителство, свързан със застрахователни услуги.

31 В точка 12 от настоящото решение се посочва, че Директива 86/653 е транспонирана в словашкото право с член 652 и сл. от Търговския кодекс. Както отбелязва словашкото правителство, тези членове не се отнасят само до продажба или покупка на стоки, а обхващат и договорите за услуги. От това следва, че като е транспонирал по този начин разпоредбите на посочената директива във вътрешното си право, словашкият законодател е решил да приложи еднакво третиране на договорите за търговско представителство, които се отнасят до стоки, и тези, които се отнасят до услуги.

32 Ето защо трябва да се приеме, че Съдът е компетентен да се произнесе по настоящото преюдициално запитване.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

33 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася не само до случаите на пълно неизпълнение на договора между принципала и третата страна, но и до случаите на частично неизпълнение на този договор, например неизпълнение на договорения обем сделки или на предвидения срок на договора.

34 В текстовете на повечето езици член 11, параграф 1, първо тире от тази директива предвижда, че правото на комисиона се погасява само „ако и в степента, в която“ се установи, че договорът между третата страна и принципала няма да бъде изпълнен.

35 Употребата на израза „в степента, в която“ показва, че за се да определи дали правото на комисиона е погасено, следва да се вземе предвид степента на неизпълнението на договора. Следователно от употребата на този израз може да се заключи, че член 11, параграф 1, първо тире от посочената директива се отнася както до пълното, така и до частичното неизпълнение на договора.

36 Текстът на член 11, параграф 1 от Директива 86/653 на чешки, латвийски и словашки език обаче не съдържа израз, който може да се преведе като „в степента, в която“.

37 Съгласно постоянната практика на Съда разпоредбите на правото на Съюза трябва да се тълкуват и прилагат по еднакъв начин с оглед на текстовете им на всички езици на Съюза. В случай на несъответствие между текстовете на различните езици на разпоредба от правото на Съюза съответната разпоредба трябва да се тълкува в зависимост от общата структура и целите на правната уредба, от която тя е част (решение от 1 март 2016 г., Alo и Osso, C-443/14 и C-444/14, EU:C:2016:127, т. 27).

38 От това следва, че с оглед на посочените в точка 36 от настоящото решение разлики член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в светлината на общата структура и целите на тази директива.

39 Що се отнася, на първо място, до общата структура на Директива 86/653, член 7, параграф 1 от същата предвижда, че търговският представител има право на комисиона по-специално когато сделката е била сключена в резултат на неговата намеса. Член 10, параграф 1 от посочената директива все пак пояснява, че „комисионата става дължима веднага щом и доколкото“ сделката е изпълнена или би трябвало да е била изпълнена. Несъмнено не може да се направи извод от употребата на думата „доколкото“, тъй като тя не е използвана в текстовете на тази разпоредба на всички езици.

40 От съвместния прочит на член 7, параграф 1 и член 10, параграф 1 от Директива 86/653 обаче личи, че макар търговският представител да има право на комисиона за сделките, сключени от принципала с привлечени от него клиенти, това право се конкретизира едва в момента, в който съответните сделки са били изпълнени или би трябвало да са били изпълнени. Така може да се направи извод, че комисионата се придобива в хода на това изпълнение, което е разпределено във времето в случаите на дългосрочни договори с периодично изпълнение, каквито са разглежданите в главното производство застрахователни договори. Ако обаче комисионата е придобита само пропорционално на изпълнението на сделката, правото на комисиона се погасява пропорционално на неизпълнената част от сделката. Ето защо член 11, параграф 1, първо тире от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася и до частичното неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна.

41 На второ място, що се отнася до целта на Директива 86/653, следва да се припомни, че съгласно второ и трето съображение от тази директива тя цели по-специално да защити търговския представител в отношенията му с принципала (вж. в този смисъл решение от 3 декември 2015 г., Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, т. 23).

42 Все пак съгласно член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от тази директива търговският представител и принципалът трябва да са лоялни и добросъвестни в отношенията помежду си. Освен това, както личи от член 10, параграф 1 от посочената директива, законодателят е решил да постави получаването на комисиона в зависимост от изпълнението, а не от сключването на договора.

43 Тълкуване на член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653 в смисъл, че се отнася само до случаите на пълно неизпълнение на договора, би противоречало на целите на разпоредбите на посочената директива, посочени в предходната точка, както и най-общо на целта на тази директива, ако при дългосрочните договори, каквито са разглежданите в главното производство застрахователни договори, търговският представител получава пълния размер на комисионата си веднага след като започне изпълнението на сделката, без да се взема предвид евентуално частично неизпълнение на тези договори.

44 С оглед на гореизложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася не само до случаите на пълно неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна, но и до случаите на частично неизпълнение на този договор, като например неизпълнение на договорения обем сделки или на предвидения срок на договора.

По втория въпрос

45 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 11, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че клаузата в договора за представителство, съгласно която представителят е длъжен да върне пропорционален дял от своята комисиона в случай на частично неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна, представлява „дерогация в ущърб на търговския представител“ по смисъла на член 11, параграф 3 от тази директива.

46 В това отношение следва да се припомни, че член 11, параграф 3 от Директива 86/653 не допуска уговорки за дерогиране от член 11, параграф 1 от последната в ущърб на търговския представител.

47 Все пак обстоятелството, че договорът за търговско представителство задължава търговския представител да върне пропорционален дял от своята комисиона, в случай че сключеният между принципала и третата страна договор е изпълнен само частично, по принцип не може да се счита за „дерогация в ущърб на търговския представител“ по смисъла на член 11, параграф 3 от Директива 86/653. Напротив, това задължение съответства на изискванията на член 11, параграфи 1 и 2 от тази директива.

48 Всъщност от отговора на първия въпрос следва, че член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че право на комисиона на търговския представител може да се погаси и в случай на частично неизпълнение на сключения между принципала и третата страна договор. Освен това, съгласно член 11, параграф 2 от тази директива комисионите, които търговският представител вече е получил, се възстановяват, ако правото за получаването им е погасено. От това следва, че съгласно посочените разпоредби търговският представител може да бъде задължен да възстанови вече платени комисиони, доколкото не е бил изпълнен договорът, сключен между принципала и клиента.

49 Важно е обаче да се уточни, от една страна, че задължението за възстановяване на комисионата трябва да е строго пропорционално на степента на неизпълнение на договора. Задължение за възстановяване на част от комисионата, която е по-голяма, а не съразмерна на степента на неизпълнението, ще представлява дерогация в ущърб на търговския представител, забранена от член 11, параграф 3 от Директива 86/653. Възможна е обаче дерогация в полза на търговския представител, при която се изисква възстановяване на част от комисионата, която е пропорционално по-малка спрямо степента на неизпълнение на договора.

50 От друга страна, член 11, параграф 3 от Директива 86/653 не допуска уговорки за дерогиране на второто условие, закрепено в член 11, параграф 1 от тази директива, съгласно което правото на комисиона се погасява само когато неизпълнението не се дължи на причина, за която принципалът отговаря. Ето защо противоречи на посочения член 11, параграф 3 договорна клауза, която предвижда погасяване на правото на комисиона при обстоятелства, при които принципалът носи отговорността за неизпълнението на договора.

51 С оглед на гореизложените съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 11, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че клаузата в договора за представителство, съгласно която представителят е длъжен да върне пропорционален дял от своята комисиона в случай на частично неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна, не представлява „дерогация в ущърб на търговския представител“ по смисъла на посочения член 11, параграф 3, ако частта от комисионата, до която се отнася задължението за възстановяване, е пропорционална на степента на неизпълнение на посочения договор и при условие че неизпълнението не се дължи на обстоятелства, за които принципалът отговаря.

По третия въпрос

52 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „причина, за която принципалът отговаря“ се отнася само до правните основания, които водят пряко до прекратяване на договора, сключен между принципала и третата страна, или това понятие се отнася до всички правни и фактически обстоятелства, за които принципалът отговаря и на които се дължи неизпълнението на този договор.

53 В това отношение следва да се припомни, че съгласно акта за преюдициално запитване в главното производство неизпълнението на застрахователните договори, което според ERGO дава право на възстановяване на комисионите, получени от г-жа Barlíková, се дължи на неплащане на премиите по тези договори от страна на някои клиенти. Съгласно словашкото право само по себе си това обстоятелство води до прекратяване по право на съответните договори по силата на член 801 от Гражданския кодекс. Според запитващата юрисдикция обаче в случая по главното производство неплащането на посочените премии от съответните клиенти се дължи на загуба на доверие в принципала, който бил проявил непрофесионално отношение към тези клиенти.

54 Директива 86/653 не дава определение за понятието „причина, за която принципалът отговаря“. Както отбелязва генералният адвокат в точка 53 от своето заключение, в текстовете на тази директива на някои езици, и по-специално на френски, член 11, параграф 1, второ тире е формулиран по неутрален начин и само подсказва идеята, че отговорността за неизпълнението на договора, сключен с третата страна, не може да се вмени на принципала. В текста на тази директива на други езици обаче, по-специално на словашки, посочената разпоредба извежда идеята за вина на принципала.

55 Ето защо в съответствие с посочената в точка 37 от настоящото решение съдебна практика член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653 следва да се тълкува по-специално в светлината на целта на тази директива.

56 В точки 41 и 42 от настоящото решение бе отбелязано, че посочената директива цели по-специално да защити търговския представител и се основава, между другото, на лоялни и добросъвестни отношения между търговския представител и принципала. Условието неизпълнението да не се дължи на обстоятелства, за които отговаря принципалът, допринася за постигането на тези цели, като не допуска освобождаване на принципал, който носи отговорност за неизпълнението на сделката, от задължението му да палати комисиона на търговския представител.

57 Стеснително тълкуване на понятието „причина, за която принципалът отговаря“, което се отнася само до правните основания, водещи пряко до прекратяване на договора, независимо от правните и фактически обстоятелства, които обосновават тяхното възникване, не съответства на посочените цели. Определение в такъв тесен смисъл не позволява да се прецени дали прекратяването на договора всъщност се дължи на действията на принципала, нито дали последният носи отговорността за неизпълнението на този договор. Това би довело до случаи, в които принципалът ще избегне плащането на комисиона, въпреки че прекратяването на договора е последица от собствените му действия.

58 Това важи именно при законодателство като разглежданото в главното производство, което предвижда, че неплащането на премии води до прекратяване по право на съответните застрахователни договори по силата на член 801 от Гражданския кодекс. Всъщност съгласно това законодателство прекратяването на договора се дължи на неизпълнение на договорните задължения от страна на третата страна, която преустановява плащанията на премиите по посочения договор, без обаче да се взема предвид причината за преустановяване на плащанията.

59 От това следва, че понятието „причина, за която принципалът отговаря“, посочено в член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653 не може да се отнася само до правните основания, водещи пряко до прекратяване на договора, а обхваща и причините за това прекратяване, които трябва да се преценят от националната юрисдикция въз основа на всички релевантни фактически и правни обстоятелства, за да се определи дали неизпълнението на договора се дължи на обстоятелства, за които отговаря принципалът.

60 Ето защо, що се отнася по-специално до фактите по главното производство, за да се произнесе по искането на ERGO за възстановяване на комисиони и по евентуалното погасяване на правото на комисиона на г-жа Barlíková, запитващата юрисдикция трябва да вземе предвид всички факти по случая, а не само неизпълнението от страна на застрахованите лица на задължението им за плащане на премиите по сключените застрахователни договори, за да установи дали посоченото дружество носи отговорност за неизпълнението на тези договори.

61 С оглед на гореизложените съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „причина, за която принципалът отговаря“ не се отнася само до правните основания, които водят пряко до прекратяване на договора, сключен между принципала и третата страна, а обхваща и всички правни и фактически обстоятелства, за които принципалът отговаря и на които се дължи неизпълнението на този договор.

По съдебните разноски

62 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) **Член 11, параграф 1, първо тире от Директива 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители, трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася не само до случаите на пълно неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна, но и до случаите на частично неизпълнение на този договор, като например неизпълнение на договорения обем сделки или на срока, предвиден в договора.**

2) **Член 11, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че клаузата в договора за представителство, съгласно която представителят е длъжен да върне пропорционален дял от своята комисиона в случай на частично неизпълнение на договора, сключен между принципала и третата страна, не представлява „дерогация в ущърб на търговския представител“ по смисъла на посочения член 11, параграф 3, ако частта от комисионата, до която се отнася задължението за възстановяване, е пропорционална на степента на неизпълнение на посочения договор и при условие че неизпълнението не се дължи на обстоятелства, за които принципалът отговаря.**

3) **Член 11, параграф 1, второ тире от Директива 86/653 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „причина, за която принципалът отговаря“ не се отнася само до правните основания, които водят пряко до прекратяване на договора, сключен между принципала и третата страна, а обхваща и всички правни и фактически обстоятелства, за които принципалът отговаря и на които се дължи неизпълнението на този договор.**

Подписи